

Aristoteles om det gode for bystaten og for mennesket

(Sammendrag)

*Hilde Vinje**

I Aristoteles' filosofi blir det klart at det menneskelige gode, *εὐδαιμονία*, er noe vi oppnår innenfor rammene av en bystat. Samtidig finnes det situasjoner hvor det gode for bystaten og for det enkelte mennesket står i et vanskelig spenningsforhold. Mitt bidrag går i dybden av *Den nikomakiske etikk* og diskuterer én slik utfordrende situasjon: tilfellet med den "edle døden" (*καλὸς θάνατος*) og spørsmålet om en slik død er forenelig med *εὐδαιμονία* for den enkelte. Tradisjonelt siktet dette til mannlige soldater som falt på slagmarken mens de kjempet for sin bystat og vant et langvarig ettermæle for sin tapre innsats. I dag er kanskje tanken fremmed, men de greske heltene som mistet livet i krig ble i tidligere litteratur lovprist som "lykksalige" (*μάκαρες*) og "heldige" (*ὄλβιοι*) på grunn av sin død. Hos Aristoteles reiser dette tradisjonelle idealet et vanskelig fortolkningsspørsmål: Kan et liv som slutter på slagmarken virkelig sies å ende "lykkelig" i aristotelisk forstand?

Min tese er at svaret kan være "ja", og i denne artikkelen argumenterer jeg for at vi må trekke inn to forskjellige deler av etikken for å forstå hvilke betingelser som i så fall må være på plass. For det første argumenterer jeg for at Aristoteles begrep om "blandede handlinger" (bok 3, kapittel 1) kaster nytt lys over situasjonen til den modige soldaten som ser seg nødt til å kjempe i krig. Slike handlinger er mest kjent for å bli gjort i frykt for større onder, men kan også gjøres for å oppnå edle resultater. Ved å kombinere denne lesningen med Aristoteles' refleksjoner over forholdet mellom *εὐδαιμονία* og motgang (bok 1, kapittel 10) – hvor han bemerker at store og edle gjerninger lar noen vinne lykken tilbake, dersom den først har gått tapt – argumenterer jeg for at livet ikke trenger å ende ulykkelig for den dygdige soldaten. Selv om denne les-

* Denne teksten er et kortfattet resymé av presentasjonen som ble holdt under Platonselskapets symposium i 2024. En mer omfattende forskningsartikkel er under utgivelse på engelsk.

ningen åpner for at en edel død er forenelig med *εὐδαιμονία*, avviser den også et viktig premiss for det tradisjonelle forestillingen: En edel død blir ikke lenger et generelt ideal å trakte etter, da en den kun vil være edel gitt omstendigheter som intet oppegående menneske ville ønske seg.